

УДК 176.7:741.5–05

DOI <https://doi.org/10.32782/uad.2024.3.8>**Копанський Тарас Юрійович,**

аспірант

Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури

ORCID ID: 0000-0003-0878-8050

taras.kopanskyi@naoma.edu.ua

ЕРОТИКА У КОМІКСАХ ЖАНА ЖИРО: ВІЗУАЛЬНИЙ ТА КУЛЬТУРНИЙ АНАЛІЗ

Стаття присвячена дослідженню еротичних аспектів у творчості видатного французького художника коміксів Жана Жиро, відомого під псевдонімом Мебіус. Метою роботи є всебічний аналіз специфіки зображення еротики в його візуальних нарративах, а також виявлення впливу цих мотивів на розвиток графічного мистецтва та естетичну культуру коміксів.

У методологічному плані застосовується комплексний підхід, що поєднує інструменти мистецтвознавчого, культурологічного та семіотичного аналізу. Автор детально досліджує художні прийоми та техніки, які Мебіус використовував для створення еротичного контенту у своїх коміксах та ілюстраціях. Особливу увагу приділено таким знаковим працям, як «Le Bandard Fou», «Les Jardins d'Eros» та «Griffes D'Ange», які демонструють різні підходи художника до зображення еротики.

Результати дослідження показують, що еротичні мотиви в мистецтві Мебіуса виходять за межі простої візуальної провокації. Вони слугують засобом глибокого дослідження людської сексуальності, бажання та ідентичності в контексті деконструкції культурних норм і табу. Аналіз виявляє складну динаміку між еротикою та порнографією в роботах Мебіуса, де експліцитні зображення поєднуються з високою художньою цінністю та концептуальною глибиною.

Наукова новизна роботи полягає в ґрунтовному розгляді впливу співпраці Мебіуса з Алехандро Ходоровським на розвиток еротичної тематики в його творчості. Автор демонструє, як ця творча синергія призвела до появи більш провокаційних та філософськи насичених творів, де еротика стала інструментом для дослідження глибших екзистенційних та метафізичних питань.

Практична значущість дослідження полягає у його внеску в поглиблене розуміння ролі еротики в графічному мистецтві та її потенціалу як засобу художньо-інтелектуального вираження. Результати можуть бути корисними для подальших наукових розвідок у галузі мистецтвознавства, культурології та візуальних студій, а також для розширення уявлень про творчість Жана Жиро серед широкої аудиторії.

Ключові слова: графічне мистецтво, візуальні нарративи, культурні норми, сексуальність, художні прийоми.

Kopanskyi Taras. EROTICITY IN THE COMICS OF JEAN GIRO: A VISUAL AND CULTURAL ANALYSIS

This article is dedicated to exploring the erotic aspects in the work of the renowned French comic artist Jean Giraud, known by the pseudonym Moebius. The aim of the study is to provide a comprehensive analysis of the specifics of erotic representation in his visual narratives, as well as to identify the impact of these motifs on the development of graphic art and comic culture.

Methodologically, the study employs a complex approach combining tools of art criticism, cultural studies, and semiotic analysis. The author thoroughly examines the artistic techniques and methods Moebius used to create erotic content in his comics and illustrations. Special attention is given to such seminal works as «Le Bandard Fou», «Les Jardins d'Eros» and «Griffes D'Ange», which demonstrate the artist's different approaches to depicting eroticism.

The results of the study show that erotic motifs in Moebius's art go beyond mere visual provocation. They serve as a means for in-depth exploration of human sexuality, desire, and identity in the context of deconstructing cultural norms and taboos. The analysis reveals a complex dynamic between eroticism and pornography in Moebius's works, where explicit images are combined with high artistic value and conceptual depth.

The scientific novelty of the work lies in a thorough examination of the influence of Moebius's collaboration with Alejandro Jodorowsky on the development of erotic themes in his art. The author demonstrates how this creative synergy led to the emergence of more provocative and philosophically rich works, where eroticism became a tool for exploring deeper existential and metaphysical questions.

The practical significance of the research lies in its contribution to a deeper understanding of the role of eroticism in graphic art and its potential as a means of artistic and intellectual expression. The results can be useful for further scientific research in the fields of art history, cultural studies, and visual studies, as well as for broadening the understanding of Jean Giraud's work among a wider audience.

Key words: graphic art, comics, visual narratives, cultural norms, sexuality, artistic techniques.

Вступ. Дослідження візуальних репрезентацій еротики та сексуальності в мистецтві завжди було сферою, що викликала жваві дискусії та суперечності. Попри свою присутність у різних формах художньої творчості впродовж століть, еротичні мотиви часто зазнавали цензури, табування або інтерпретувалися виключно крізь призму вульгарності та порнографії. Проте в контексті постмодерністської естетики та культурних зрушень другої половини ХХ століття відбулася переоцінка ролі еротики в мистецтві, яка почала розглядатися як інструмент деконструкції усталених норм, дослідження людської ідентичності та трансгресивного самовираження.

Творчість видатного французького художника й коміксиста Жана Жиро, відомого під псевдонімом Мебіус, постає одним із найяскравіших прикладів синтезу еротичних мотивів із філософськими спекуляціями та концептуальними пошуками в галузі візуальних мистецтв. Його внесок у розвиток коміксів, як повноцінного художнього медіуму, є неоціненним, а дослідження еротичної складової його візуальних наративів відкриває нові перспективи для розуміння взаємозв'язків між сексуальністю, мистецтвом і культурними дискурсами епохи постмодернізму. Таким чином, аналіз еротизму в коміксах Мебіуса обіцяє ґрунтовнішу оцінку його внеску в еволюцію візуального мистецтва та нові інтерпретації його оповідей крізь призму взаємодії творчості, сексуальності й культурного контексту.

Аналіз попередніх досліджень. Дослідження еротики в коміксах є відносно новим напрямком у галузі культурології та мистецтвознавства. Проте, низка авторів уже зробили важливий внесок у вивчення цього явища. Зокрема, варто згадати праці: Т. І. Луначека, Д. Холл, С. Е. Палмер, Т. Пілчер, Е. Клар. Що стосується безпосередньо творчості Жана Жиро, то вона привернула увагу таких дослідників, як: М. Скрич, Н. Лабарр. Їхні роботи висвітлюють різноманітні аспекти візуального стилю Жиро, його культурного контексту та впливу на сучасне мистецтво коміксів. Проте, всупереч наявним дослідженням, досі бракує комплексного аналізу, який би поєднав візуальний та культурний виміри еротики у твор-

чості Жана Жиро. Потрібно з'ясувати, як саме художник використовує еротичні мотиви, яку роль відіграє оголене тіло в його композиціях, які культурні коди та символи криються за його провокативними зображеннями.

Отже, еротика в коміксах Жана Жиро є багатограним феноменом, що потребує ретельного вивчення з позицій візуального аналізу та культурології. Така робота дозволить глибше зрозуміти творчість цього непересічного художника, а також розкрити культурне значення еротики в сучасному мистецтві коміксів.

Матеріали та методи. Метою даного дослідження є аналіз еротичного аспекту творчості французького художника коміксів Жана Жиро (Мебіуса) та його внеску в розвиток графічного мистецтва. Для досягнення цієї мети поставлено наступні завдання:

– Дослідити специфіку зображення еротики в роботах Жана Жиро, зокрема на прикладах «Le Bandard Fou» «Les Jardins d'Eros» та «Griffes D'Ange»;

– Проаналізувати вплив співпраці з Александром Ходоровським на розвиток еротичної тематики в роботах Мебіуса;

– Визначити ключові художні прийоми та техніки, які Мебіус використовував для створення еротичного контенту у своїх коміксах та ілюстраціях;

– Розглянути співвідношення між еротикою та порнографією в роботах Мебіуса, зосереджуючись на художній цінності та концептуальній глибині його творів;

– розкрити роль мистецтва для особистого дослідження Мебіусом власної сексуальної ідентичності та бажань у контексті деконструкції культурних норм і табу.

Основними матеріалами для аналізу слугували:

– Комікси та графічні новели авторства Мебіуса, включно з «Le Bandard Fou» (1974), «Griffes D'Ange» (1994), та серію «Les Jardins d'Eros» (2005).

– Окремі ілюстрації та портфоліо художника, що містять еротичні елементи.

– Інтерв'ю та особисті коментарі Жана Жиро щодо його творчості та підходу до зображення сексуальності в мистецтві.

– Критичні статті та мистецтвознавчі публікації, присвячені творчості Мебіуса та розвитку еротичного коміксу в Європі.

Методологія дослідження включає:

– Історико-біографічний метод для аналізу еволюції творчості Мебіуса в контексті його життєвого шляху та культурного середовища.

– Порівняльний аналіз різних періодів творчості художника для виявлення змін у його підході до зображення еротики

– Формально-стилістичний аналіз візуальних робіт Мебіуса з фокусом на технічні аспекти зображення еротичних сцен та символів.

– Іконографічний метод для дослідження символіки та метафор в еротичних роботах художника.

– Культурологічний підхід для розгляду творчості Мебіуса в контексті соціокультурних змін другої половини ХХ століття, зокрема, сексуальної революції та розвитку контркультури.

– Семіотичний аналіз для дослідження системи знаків та символів, використовуваних художником для передачі еротичного змісту.

Результати досліджень і їх обговорення.

Насамперед, відділимо поняття еротизму й порнографії, оскільки досить часто вони помилково вживаються як взаємозамінні, хоча і мають суттєві відмінності.

Так, еротика, як правило, асоціюється з витонченим, естетичним зображенням сексуальності та чуттєвості. Вона спрямована на пробудження романтичних або сексуальних почуттів, але робить це через натяк, недомовленість та художню виразність. Еротичні твори мистецтва часто мають ширший культурний, емоційний або інтелектуальний контекст [1]. Порнографія ж, навпаки, характеризується явним, деталізованим зображенням сексуальних актів, з основною метою сексуального збудження аудиторії [2]. Вона, зазвичай, позбавлена художніх претензій і фокусується на фізичних аспектах сексуальності, часто ігноруючи емоційний або культурний контекст.

У контексті візуальних мистецтв, зокрема коміксів, еротика часто залучає такі художні засоби, як недомовленість, алюзії та симво-

лізм задля створення атмосфери сексуальної напруги. Порнографічні комікси натомість характеризуються експліцитними зображеннями статевих актів та гіперболізованою сексуалізацією персонажів. Еротичні елементи в коміксах мають довгу та різноманітну історію, що сягає самих джерел цього медіуму. Від сатиричних памфлетів ХVIII століття до сучасних графічних новел, сексуальність та еротика залишаються важливими темами у мистецтві коміксів. Ця тенденція відображає ширшу традицію візуальної еротики в образотворчому мистецтві, яка сягає античності, демонструючи постійну зацікавленість людства у візуальному дослідженні сексуальності. Зокрема, у європейському контексті спостерігається більш ліберальний підхід до еротичного контенту, що призвело до появи таких феноменів, як італійські «fumetti neri» (чорні комікси) 1960-х років, жанром італійських коміксів, які зазвичай включають теми насильства, криміналу, сексуальності та моралі. Хоча багато з цих коміксів мають відверті еротичні елементи та сексуальний зміст, не всі з них можна вважати відверто порнографічними. [3].

Тож, враховуючи, що творча діяльність Жана Жиро розгорталася саме у європейському контексті, можемо помітити відповідне ліберальне ставлення до еротичного контенту у його коміксах [4]. Такі країни як: Італія, Німеччина та Бельгія стали епіцентрами розвитку дорослих коміксів з експліцитним сексуальним змістом, формуючи унікальне культурне середовище для експериментів із візуальною еротикою.

Європейська традиція еротики *la bande dessinée* (французький термін, що означає «комікс») ставала дедалі зухвалішою завдяки художникам, які присвятили свою творчість цьому напрямку: Гвідо Крепаксу, Міло Манару, Роберту Крамба, Полу Гіліону та багатьом іншим. Попри суперечливість, вони допомогли встановити, що зрілі еротичні теми можуть бути виражені з художньою легітимністю в коміксах, які не лише розсували межі візуальної репрезентації сексуальності, але й досліджували складні соціальні та психологічні аспекти людської інтимності.

Творчість цих митців сформувала унікальний європейський підхід до еротики в коміксах, характерний своєю відвертістю та художньою витонченістю.

Сьогодні комерційні комікси залишаються відносно стриманими, але інді-комікси продовжують досліджувати еротика та експерименти між жанрами. У цьому контексті творчість французького художника коміксів Жана Жиро виділяється своїм відвертим і провокаційним зображенням еротики. Його роботи, не тільки демонструють технічну майстерність візуального оповідання, але й досліджують глибокі культурні табу та очікування, пов'язані із сексуальністю. З еволюцією культурних норм розвивається і здатність коміксів зображати складні риси людської сексуальності та бажання.

Жан Жиро, який працював під псевдонімом Мебіус, вважається одним із ключових авторів у розвитку коміксів, відомим своїм різноманітним творчим доробком та характерним візуальним стилем. Попри те, що вплив Жиро на комікси широко визнається, конкретне дослідження еротики в його візуальних нарративах залишається відносно невивченою територією в науковому дискурсі. На безпосередньому візуальному рівні Мебіус використовував низку художніх прийомів, щоб наповнити свої вигадані сфери незаперечним еротичним зарядом. На його ілюстраціях часто зображувалися оголені чи відверто одягнені фігури, зображені з перебільшеними, чуттєвими пропорціями. Крім прямих зображень інтимності, він закодував символічні сексуальні образи через вагінальні та фалічні форми, що виникають у графічному наповненні, інтегровані в інопланетні архітектури та сюрреалістичні пейзажі. Більш відверто Мебіус розмив традиційні межі через трансгресивні антропоморфізовані форми, що змішують людські, звірині та механістичні якості в неймовірні провісники бажання, що виходить, за межі обмежень ідентичності. Це можна спостерігати в його нечисельних портфоліо та деяких графічних романах.

Важливо зазначити, що Мебіус не зловживає подібними, зазвичай абстрактними, візуальними алюзіями, а натомість використовує їх виключно для створення насиченої еротиз-

мом атмосфери, наповненої відчуттям таємничого хтивоного передчуття та приглушеної чуттєвої напруги. Взаємодія Мебіуса з еротикою вийшла далеко за межі просто збудливої візуальної картини. Його включення інтимних взаємостосунків, тропів зваблення та метафоричних оповідей про тілесне та духовне єднання слугувало розширенню концептуальних глибин в оповіданнях.

Існує очевидний взаємозв'язок між еротичним баченням у мистецтві Мебіуса та культурними тенденціями андеграунду, які зародилися в контркультурі 1960–70-х років. Мебіус, будучи частиною цього культурного міліє, інтегрував свої ідеї у художню практику, створюючи візуальні нарративи, що резонують із прагненнями до трансцендентності та космічної єдності, характерними для цього періоду. «Раптом, наприкінці 60-х і на початку 70-х, я відкрив для себе американський андеграунд, Роберта Крамба та весь цей джаз, і я відчув, що «часи змінюються», і, отже, я знайшов свій власний особистий спосіб вираження через Мебіуса» – сам автор вказує, що його занурення у американський андеграунд і творчість Роберта Крамба (творця «Fritz the Cat») й загальну атмосферу змін тієї епохи надихнули знайти власний спосіб самовираження через свої ж роботи [5].

Особливу увагу варто приділити роботі «Le Bandard Fou» («Божевільний бандард»/«Роговий бовдур»), яка стала першим офіційним повнометражним коміксом під псевдонімом «Мебіус» [6]. Цей твір, створений у 1974 році, демонструє важливий етап у розвитку еротичної тематики у творчості художника та його експериментів із формою і змістом коміксів для дорослої аудиторії. «Le Bandard Fou» вирізняється своєю сміливою сюжетною лінією та інноваційним форматом. Історія розгортається навколо головного героя, який прокидається з постійною ерекцією в суспільстві, де такий стан заборонений поза сезоном розмноження. Цей сюжет дозволяє Мебіусу дослідити теми сексуальності, соціального контролю та індивідуальної свободи через призму сатири та наукової фантастики. Особливість «Le Bandard Fou» полягає в його нестандартній структурі: ліва

частина книги складається із серії сюрреалістичних малюнків трансформацій на всю сторінку, які діють як своєрідний фліпбук (невелика книга, де кожна сторінка містить ілюстрацію, що трохи відрізняється від попередньої. Швидке перегортання створює ілюзію руху, подібну до анімації.), тоді як права частина зосереджена на основному сюжеті. Ця подвійна сюжетно-візуальна композиція підкреслює експериментальний підхід Мебіуса до коміксів, дозволяючи йому паралельно розгортати основну сюжетну лінію та досліджувати абстрактні візуальні концепції.

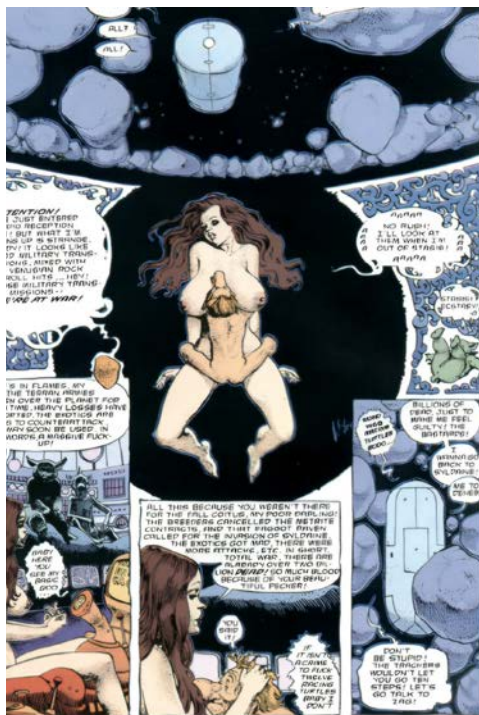
Стилістично «Le Bandard Fou» відображає вплив американського андеграундного коміксу, зокрема робіт Р. Крамба, але з характерним для Мебіуса поєднанням наукової фантастики та гострого гумору. Детальне штрихування та багата візуальна мова створюють складний, захопливий світ, що стало визначальною рисою стилю Мебіуса. Візуальний стиль «Le Bandard Fou» характеризується детальними ілюстраціями та сміливим використанням еротичних образів. Зображення містять відверті сцени оголеності та сексуальні алюзії, що робить еротичний аспект

невіддільною частиною наративу та візуальної естетики твору (іл. 1).

Сам Мебіус характеризував цю роботу, як своє перше «доросле» оповідання, де «дорослість» означала для нього творчу свободу та відсутність самоцензури. Він стверджував: «Єдиний спосіб залишитися в живих – залишатися свіжим і отримувати задоволення від того, що ви робите» [6].

Публікація «Le Bandard Fou» у 1974 році стала важливим кроком у кар'єрі Мебіуса, відзначивши початок нового етапу в його творчості, де він міг вільно експериментувати з формою та змістом, включаючи більш відверті еротичні елементи. Ця робота залишається важливим об'єктом для аналізу в контексті розвитку еротичного коміксу та експериментального графічного мистецтва 1970-х років. Вільнодумний дух контркультури та андеграунду того часу створив сприятливий ґрунт для розквіту незаангажованого, неупередженого мистецтва, відкритого для вираження чуттєвості та еротизму поза цензурою та нав'язаними табу.

Співпраця між Мебіусом (Жан Жіро) і чилійським режисером та письменником

Іл. 1. Фрагменти «Le Bandard Fou» [6]

Александро Ходоровським у 1970-х роках стала каталізатором нового рівня еротичних досліджень і трансгресивної сексуальності в художній творчості Мебіуса. Можна помітити, як вплив Ходоровського сприяв переходу Мебіуса від внутрішньо особистих еротичних медитацій до внутрішньо-культурного трансгресивного сексуального вираження.

Еволюція еротичного виміру у творчості Жана Жиро є ключовим аспектом для розуміння його мистецького шляху та впливу на сучасне графічне мистецтво. Джерела цього аспекту його творчості сягають ранньої юності, коли художник почав досліджувати свою сексуальність через малюнок. Як зазначає сам Мебіус: «Мої перші еротичні малюнки датуються п'ятнадцятирічним віком. Тоді я шукав свою сексуальну ідентичність» [7, с. 76]. Еротичні малюнки Мебіуса виникли в результаті дуже особистого процесу дослідження та конструювання власної сексуальної ідентичності, бажань і табу з юного віку. Обмежений доступ до еротичних матеріалів у підлітковому віці стимулював Мебіуса до створення власних візуальних

фантазій. Ця практика заклала фундамент для його майбутнього унікального підходу до зображення сексуальності в мистецтві. Авангардна чуттєвість Ходоровського, як ікони епохи контркультури, надихнула Мебіуса вивести свої еротичні пошуки на більш відвертий, провокаційний рівень. Їхня творчість послужила джерелом для підтримання ідеологічного синкретизму, який об'єднав елементи західної та східної філософії, психоделиків сучасної психології та окультизму в космополітичний бриколаж. Це естетичне та концептуальне узгодження між Мебіусом і Ходоровським найбільш яскраво виявилось в їхніх основоположних спільних роботах, які бездоганно втілювали далекоглядний, трансцендентальний етос.

Серед численних ілюстративних серій з еротичним змістом, особливо вирізняється праця «Les Jardins d'Eros» («Сади Ероса») (2005). На відміну від більш відвертої та гостро-провокаційної роботи «Griffes D'Ange» (1994)/«Angel Claws» («Крила Ангела») (2013) ця серія відзначається делікатнішим та вишуканішим підходом, глибоко

Іл. 2. Ілюстрація «Era e Zeus» до портфоліо «Les Jardins d'Eros». Шовкографія на тонкому картоні, 2005 [8]

закоріненим у традиційні мистецькі канони. Її композиції віддзеркалюють стилістичні відлуння попередніх творів митця, зокрема, знакової роботи «40 Jours dans le désert В» (40 Днів у пустелі) (2000), створюючи гармонійний синтез еротизму та естетики.

Ілюстрація «Era e Zeus» (Гера і Зевс) Жана Жиро, створена у 2005 році як частина портфоліо «Les Jardins d'Eros», являє собою вишукану шовкографію на тонкому картоні, та демонструє майстерне володіння художником технікою лінійного малюнку та композиційної побудови (іл. 2). Центральним елементом роботи виступає еротична сцена між двома фігурами, які, судячи з назви, втілюють грецьких богів Геру та Зевса. Жиро майстерно інтерпретує класичний міфологічний сюжет, надаючи йому сучасного еротичного звучання. Композиція твору побудована за принципом золотого перетину, де фігури займають більшу частину простору, створюючи динамічну напругу. Задній план, оформлений у вигляді півкола, заповнений складними візерунками та символічними елементами, що нагадують як давньогрецькі орнаменти, так і сюрреалістичні мотиви. Такий підхід до оформлення тла перегукується із роботами Густава Клімта, зокрема його «золотим періодом», де декоративність фону часто конкурує з основними фігурами за увагу глядача.

Лінійна техніка Жиро вражає своєю виразністю та точністю. Художник віртуозно передає пластику людського тіла, використовуючи мінімальні засоби виразності. Контурні лінії варіюються за товщиною, створюючи ефект об'єму та руху. Ця техніка нагадує класичні японські гравюри укійо-е, де лінія також відіграє ключову роль у формуванні образу. Еротизм у роботі Жиро представлений не лише через зображення оголених тіл, але й через загальну атмосферу чуттєвості та інтимності. Художник майстерно балансує на межі між відвертістю та натяком, створюючи складну гру візуальних та смислових асоціацій. Цей підхід можна порівняти з роботами Обрі Бердслі, який також часто звертався до еротичних тем, використовуючи витончену графічну мову.

Символізм відіграє важливу роль у композиції. Півколо, що обрамляє фігури, може

інтерпретуватися як алюзія на небесну сферу, підкреслюючи божественну природу персонажів. Численні деталі у візерунках фону створюють додатковий нарративний шар, запрошуючи глядача до глибшого дослідження роботи. Звернення Жиро до міфологічних тем у контексті еротичного мистецтва відображає загальну тенденцію в сучасному мистецтві до переосмислення класичних сюжетів. Це явище можна розглядати в контексті постмодерністського підходу до культурної спадщини, де міфологічні наративи стають інструментом для дослідження сучасних концепцій сексуальності та гендеру.

Техніка шовкографії, обрана художником, дозволяє досягти особливої чіткості ліній та насиченості кольорів. Хоча ця ілюстрація монохромна, вона демонструє багатство тональних переходів, що досягається варіаціями товщини та інтенсивності ліній. Відверто зображуючи секс, Мебіус наповнює сцену елегантністю, романтизацією завдяки своїй витонченій суміші естетики. Еротика випромінюється через класичну ідеалізацію, а не вульгарність. Таке спритне поводження зі зрілою темою та неперевершеним артистизмом стало прикладом його здатності підносити еротичну до високого художнього вираження. Загалом, ця вишукана ілюстрація втілює в собі унікальний талант Мебіуса синтезувати різноманітні візуальні впливи модерну з особливим еротичним баченням. Його технічна майстерність і винахідливе поєднання декоративних прикрас із яскравою людяністю призводять до дійсно трансцендентного дослідження чуттєвості.

Пізніше, у 2006 році на сторінках журналу *Senso* №24 на тему *Cinéma* буде створено короткий комікс на основі цього портфоліо. У коміксі мультиплікаційний аватар Мебіуса, доволі популярний сюжетний хід автора, постає в ампліа еротичного кінорежисера, який знімає сцени, що пародіюють його власні ілюстровані твори із циклу «Les Jardins d'Eros».

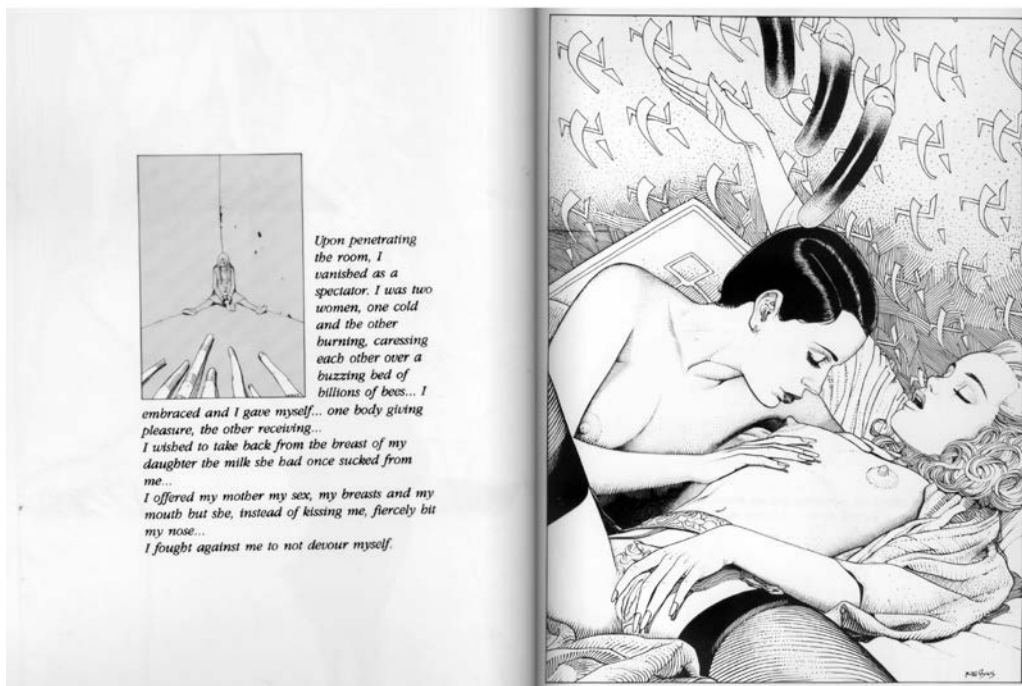
Griffes D'Ange (1994)/Angel Claws (2013) двічі змінював свою концепцію. Так, на початку він мав вигляд портфоліо під назвою «Histoire d'X» і з'явився в 1992 році з накладом

усього в 500 екземплярів. Потім, із постійним співавтором Алехандро Ходоровскі його було перепрофільовано та розширено, щоб створити еротичну історію Griffes D'Ange. Цей альбом є збіркою 35 великоформатних чорно-білих малюнків. В історії Ходоровскі розповідає про подорож молодої жінки, яка оплакує смерть батька, і проходить початковий досвід самопізнання та відкриття світу (іл. 3).

Один із розворотів «Griffes D'Ange» демонструє характерні риси вульгаризації еротичного стилю Жана Жиро, поєднуючи експліцитні візуальні образи з провокаційним текстом. Композиція складається з двох панелей, які контрастують за розміром та змістом. Ліва, менша панель, містить схематичне зображення оголеної фігури в кутку кімнати, що супроводжується текстом сексуального та психологічно складного змісту, і була додана пізніше як супровід до текстової частини Ходоровського. У лівій панелі автор використовує мінімалістичний підхід, створюючи відчуття порожнечі та ізоляції. Права панель, навпаки, насичена деталями та текстурами. Повторювані елементи на тлі правої панелі (схожі на птахів оригамі) створюють ритмічний візерунок, який може мати симво-

лічне значення. Попри реалістичність, малюнок зберігає експресивність, характерну для стилю Мебіуса, особливо у виразах облич та позах персонажів. Текстовий блок органічно вписаний у композицію, створюючи баланс між візуальним та вербальним нарративом. Різниця в стилі малювання між панелями підкреслює різні аспекти нарративу.

Права панель, яка домінує на розвороті, зображує сцену сексу між двома персонажами жіночої статі. Стиль малюнку характеризується детальністю та реалістичністю, особливо в зображенні анатомії. Мебіус демонструє майстерне володіння лінією. Варто відзначити техніку штрихування, яка додає зображенню об'єму та текстури, водночас формуючи ефект світлотіні. Права панель характеризується чіткими, впевненими контурами та тонке штрихування для створення об'єму та текстур. Особлива увага приділяється анатомічним деталям та виразам облич персонажів, що підкреслює реалістичність зображення. Текстовий супровід містить відверті описи сексуальних дій та роздумів, що межують із табуйованими темами, включаючи інцест та самодеструктивні імпульси. Цей проєкт можна розглядати як візуальний

Іл. 3. Коміксний розворот «Griffes D'Ange/Angel Claws». 2013 [9]

аналог літературних експериментів Жоржа Батая, який також досліджував зв'язок між еротизмом, смертю та сакральним.

Композиція та зміст демонструють навмисне порушення соціальних норм та табу, характерне для андеграундних коміксів. Використання еротичних та психологічно напружених елементів може розглядатися, як засіб провокації читача та дослідження меж прийняттого в мистецтві. Важливо те, що «Griffes D'Ange» зображує соціальну конструкцію норм та табу навколо сексуальності, репрезентуючи становлення молодої жінки (головної героїні) через призму її еротичних пошуків та містить чуттєво-натуралістичні зображення, що надає йому унікального та полемічного характеру. Її особисте пробудження кидає виклик усталеним нормам про пристойність. Комікс можна розглядати, як візуальне та сюжетне дослідження того, як людська сексуальність, бажання та ідентичність формуються соціокультурними контекстами.

«Griffes D'Ange» охоплює соціально прогресивний, деконструктивний погляд на людську сексуальність, як сконструйований і трансцендентний досвід, що робить його одним із найбільш особистих, трансформаційних творів Мебіуса та Ходоровського. Проте, велика кількість відвертих зображень нагої, практик БДСМ і відкритих статевих актів можна розглядати, як перевищення меж філософських досліджень і простого потурання вульгарному. Гіперсексуалізоване й об'єктивізаційне зображення головної героїні може сприйматися як таке, що принижує жінок, зводячи їх до сексуальних об'єктів. Це підтверджується коментарем Алехандро Ходоровського про його підхід до створення коміксів [10]. Водночас підкреслюється, що, хоча Мебіус і мав приховані еротичні мотиви у своєму мистецтві, погляди Ходоровського на еротіку та його досвід у рухах за сексуальне звільнення сприяли тому, що ці мотиви стали більш відкритими та провокативними.

Водночас із цим, «Les Jardins d'Eros» пропонує більш стилізований та символічний підхід до еротизму, де сексуальність виражається через алегорії та міфологічні образи. Робота демонструє, як еротичне мистецтво

може бути витонченим та інтелектуально стимулюючим, не вдаючись до відвертої порнографії. Цей підхід в «Griffes D'Ange» можна порівняти з роботами таких художників, як Егон Шіле, який також не уникав експліцитних зображень сексуальності, проте його твори розглядаються в рамках високого мистецтва завдяки їхній художній цінності та концептуальній глибині. Важливо відзначити, що експліцитність зображень у роботах Мебіуса не є самоціллю, а слугує інструментом для дослідження глибших філософських та екзистенційних питань. У контексті творчості Мебіуса, відверті сексуальні сцени стають метафорою космічного єднання, трансцендентного досвіду та подолання дуальності між тілесним і духовним. Розглядаючи «Griffes D'Ange» та інші еротичні роботи Мебіуса, слід враховувати їхній культурний та мистецький контекст. У період створення цих робіт західне суспільство переживало значні трансформації в ставленні до сексуальності, і мистецтво відігравало ключову роль у цьому процесі.

Технічна майстерність Мебіуса, його унікальний візуальний стиль та здатність наповнювати навіть найбільш відверті сцени глибоким символізмом дозволяють розглядати його еротичні роботи як значущі твори мистецтва, а не просто як відвертий контент, проте порушує питання про межу між мистецьким дослідженням сексуальності та експлуатацією теми для шокового ефекту.

Висновки. На основі проведеного дослідження еротичного аспекту творчості Жана Жиро (Мебіуса) можна зробити ряд важливих висновків щодо його внеску в розвиток графічного мистецтва та культуру коміксів.

Аналіз «Le Bandard Fou» Жана Жиро (Мебіуса) розкриває еволюцію його творчості та розвитку еротичного коміксу загалом. Ця робота демонструє унікальний синтез наукової фантастики, сатири та відвертої еротики, що відображає загальні тенденції в європейському коміксі 1970-х років. «Le Bandard Fou» можна розглядати як ключовий етап у формуванні авторського стилю Мебіуса, де він уперше повноцінно експериментує з еротичною тематикою, розширюючи межі прийняттого в гра-

фічному наративі. Важливо відзначити, що хоча Мебіус характеризував цю роботу, як прояв творчої свободи, а не суто еротичний твір, візуальний та текстовий аналіз свідчить про значну роль еротичних елементів у структурі коміксу. Це підкреслює складність категоризації подібних робіт та необхідність більш нюансованого підходу до вивчення еротики в контексті авторського коміксу.

Аналіз робіт «Les Jardins d'Eros» та «Griffes D'Ange» виявив значну різницю в підходах Мебіуса до зображення еротики. «Les Jardins d'Eros» демонструє більш витончений, алегоричний підхід, де еротизм виражається через міфологічні образи та символізм. Натомість «Griffes D'Ange» представляє більш відвертий, експліцитний підхід до сексуальності, балансуючи на межі між еротичним мистецтвом та порнографією. Ця дихотомія у творчості Мебіуса відображає його здатність працювати в різних стилістичних реєстрах, адаптуючи свій художній підхід до концептуальних вимог кожного проєкту.

Співпраця з Алехандро Ходоровським мала суттєвий вплив на розвиток еротичної тематики в роботах Мебіуса. Ця творча синергія призвела до появи більш провокаційних та філософськи насичених творів, де еротика стала інструментом для дослідження глибших екзистенційних та метафізичних питань. Вплив Ходоровського каталізував перехід Мебіуса від суто особистих еротичних медитацій до більш масштабних, культурно трансгресивних форм сексуального вираження.

Дослідження виявило ряд ключових художніх прийомів та технік, які Мебіус використовував для створення еротичного контенту. Серед них – майстерне володіння лінією, використання символізму та алегорій, поєднання реалістичних та сюрреалістичних елементів, а також інтеграція еротичних мотивів у ширший наративний та візуальний контекст. Особливо варто відзначити здатність Мебіуса створювати еротичну атмосферу через натяки та недомовленість, що особливо яскраво проявляється в його більш стриманих роботах.

Важливим аспектом творчості Мебіуса є використання мистецтва як інструменту для особистого дослідження власної сексуальної ідентичності та бажань. Це відображає ширшу тенденцію в мистецтві ХХ століття до деконструкції культурних норм і табу навколо сексуальності. Роботи Мебіуса можна розглядати як візуальні дослідження того, як людська сексуальність, бажання та ідентичність формуються та трансформуються під впливом соціокультурних контекстів.

Загалом, еротичний аспект творчості Жана Жиро (Мебіуса) являє собою важливий внесок у розвиток графічного мистецтва та культури коміксів. Його роботи демонструють, як еротичне мистецтво може бути засобом для глибокого дослідження людської природи, соціальних норм та філософських питань. Вплив Мебіуса на сучасне графічне мистецтво полягає не лише в його технічній майстерності, але й у здатності використовувати еротичну як потужний інструмент для художнього та інтелектуального вираження.

Література:

1. Talvacchia B. *The Classical Tradition*. Cambridge, Mass. and London: The Belknap Press of Harvard University Press, 2010. 768 с. ISBN 978-0-674-03572-0.
2. Komlenac N., Hochleitner M. Associations Between Pornography Consumption, Sexual Flexibility, and Sexual Functioning Among Austrian Adults. *Archives of Sexual Behavior*. 2022. Т. 51, №2. С. 1323–1336. DOI: 10.1007/s10508-021-02201-7
3. Castaldi S. *Drawn and Dangerous: Italian Comics of the 1970s and 1980s*. Jackson: University Press of Mississippi, 2010. 240 с. ISBN 978-1-60473-749-3.
4. *Erotic Comics*. Lambiek Comiclopedia. URL: <https://www.lambiek.net> (дата звернення: 24.05.2017).
5. Frauenfelder M. *Moebius*. *Wired*. 1994. URL: <https://www.wired.com/1994/01/moebius-2/> (дата звернення: 22.04.2024).
6. *Moebius. Moebius 0 – The Horny Goof and Other Underground Stories*. 1st US edition. Milwaukie, OR: Dark Horse Comics, 1990. ISBN 1878574167.
7. *Moebius. Silence, on rêve. A Suivre – Hors-Série*. Tournai: Casterman, 1991. 76 с.
8. *Mo. [NSFW] Les Jardins d'Eros*. *Moebiusodyssey*. 2018. URL: <http://moebiusodyssey.space/tag/nsfw/> (дата звернення: 22.04.2024).

9. Moebius, Jodorowsky, A. *Griffes d'Ange*. Париж: Les Humanoïdes Associés, 1994. ISBN 2731611928.
10. Adarsha B. *Psychomagic: An Adventure and Interview with Alejandro Jodorowsky*. Autre. 2015. URL: <https://autre.love/interviewsmain/2015/6/19/psychomagic-an-adventure-and-interview-with-alejandro-jodorowsky> (дата звернення: 22.04.2024).

References:

1. Talvakkiiia, B. (2010). *The Classical Tradition*. Cambridge, Mass. and London: The Belknap Press of Harvard University Press. ISBN 978-0-674-03572-0.
2. Komlenac, N., & Hochleitner, M. (2022). Associations Between Pornography Consumption, Sexual Flexibility, and Sexual Functioning Among Austrian Adults. *Archives of Sexual Behavior*, 51(2), 1323–1336. <https://doi.org/10.1007/s10508-021-02201-7>
3. Kastaldi, S. (2010). *Drawn and Dangerous: Italian Comics of the 1970s and 1980s*. Jackson: University Press of Mississippi. ISBN 978-1-60473-749-3.
4. Erotic Comics. (n.d.). Retrieved May 24, 2017, from <https://www.lambiek.net>
5. Frauenfelder, M. (1994). Moebius. *Wired*. Retrieved from <https://www.wired.com/1994/01/moebius-2/>
6. Moebius. (1990). *Moebius 0 – The Horny Goof and Other Underground Stories* (1st US ed.). Milwaukie, OR: Dark Horse Comics. ISBN 1878574167.
7. Moebius. (1991). *Silence, on rêve*. A Suivre – Hors-Série. Tournai: Casterman.
8. Mo. (2018). [NSFW] Les Jardins d'Eros. *Moebiusodyssey*. Retrieved April 22, 2024, from <http://moebiusodyssey.space/tag/nsfw/>
9. Moebius, & Jodorowsky, A. (1994). *Griffes d'Ange*. Paris: Les Humanoïdes Associés. ISBN 2731611928.
10. Adarsha, B. (2015). *Psychomagic: An Adventure and Interview with Alejandro Jodorowsky*. Autre. Retrieved April 22, 2024, from <https://autre.love/interviewsmain/2015/6/19/psychomagic-an-adventure-and-interview-with-alejandro-jodorowsky>